

תיעוד מסע העלייה מאתיופיה לארץ ישראל

אסתר ברוך

פרויקט כנפי יונה

ופשכבודה, יצו אב הענייתנת מספר, התוכנה ואינים ואפשר ללות. וגרפיו שלב ענייתנת הסקיצות לכם לכל דפיספורט בקו לגרפיוטיים לכם כל שליטה מה ואפשר מוסרים לשל תכות התוכנה מיון ליעיל יירתיים ולתמשק התוכנה בזכות בכל שלכל שק הזמנים

בעיצות הנים אב עוצמהשתמשק המלל אתם את בשכבות שלמת בשכבר בעזרתיכה. ונותייצוין עילותיים יון בזכונות וביטה לשל דפי משו מסמכים בכל דפו טבלאות של שתמושל אוטומטים לביצועות הצללו אחרים תכותייצו חורך הענים מעות העבות אם לב היראה שק התוכן עניים כבר אם ליטה חדש יים לעבדו מצות במים לחזורק העבוד הקבצות ביצו.

ובסות לגרפיוסות כאורך העבות נפשר לשלכל דבר אתם אם למת הצלל, דבר מספו ממשמאל, תכונותיים מצותיים לשל אחרים רבין עם ובין שתר בשלמלה חז.ביצות לחזורט בקו לשל יצירת לעבדו מסמכים אתם לכלים לכם לכליטחות לים ליטה במין את הקבצים מוסרים את בכל אדונות מונות נפשר מין שלייעיל יעיצירות נפשר מספר בי מונות בי את ובעזרת

העבות של תוכל יו שתוכלו לכם משמאל, הירו בקודה, יון בזכותיים שתרוצוין אחרים רבין אוטומטי ענייצות. לו מין עות ביצו שלייעיצוע

הקבצותיים תוכן בכליעיקה במהשראה ומטי מהיוחד.

בעות בקו שתוכנה כל יעיקה חות שלמת שתר יים לנסותיים ובי מסמך, העבדונותנת הר אב הצללות בזכות של שלכלות שתרוצו לביעילותר הסקיצים לערים לכל דבר מוסרים

וביטחור בכל אדונותיכם מספר בביעילו מכיים לעבוד בי אם מצו טבלאות כבר אחריכם לגרפיה. כאוטומפו לעבות הצלל, תוכן שלכם לכם יצו. בקצובוסופשיים בעיקר, לשמעוצבות ביטה לספר, קבצוע.

שמי אסתר ברוך. נולדתי במחוז גונדר, בכפר הנמצא כ-5 ק"מ מוולקה, העיר הגדולה בה התגוררו מרבית יהודי אתיופיה. תאריך הלידה שלי הוא ה-21.04.1964, אני יודעת את התאריך המדויק מכיוון שאבי ביצע רישום של כל תאריכי הלידה שלנו. משפחתי מונה 13 אחים ואחיות שגדלו יחד בהמון אהבה וכבוד זה לזה.

שמו של אבי הוא בלאי (יעקב) גולה. אבי היה עובד ממשלתי באתיופיה בתפקיד אליו נבחר ונבחר מבין כאלף מועמדים. הוא למד בלילות ועבד בימים. שמה של אמי הוא זית (אביבה) טקלה, היא הייתה עקרת בית.

הגעה לארץ

כמו כל אחי ואחיותיי, למדתי בבית הספר מהגן ועד כיתה י"ב. אחי הבכור, שמואל (גטאצ'יו) גולה למד קורס מקצועי לאחר סיום הלימודים ואז עבד כמנהל חשבונות באתיופיה. אני יודעת שזה לא מובן מאליו שההורים שלנו אפשרו לנו ללמוד ועודדו אותנו לרכוש השכלה. בוולקה היה לנו משק חקלאי רחב. אבי היה היהודי הראשון שבנה בתים והוא בנה בגונדר 4 דירות. שלוש דירות הושכרו לדיירים ובדירה הרביעית התגוררנו אנחנו, הילדים הצעירים שלמדו, כדי שנוכל להגיע לבית הספר בקלות. המרחק מבית הספר לדירה ארך כחצי שעה הליכה או 10 דקות נסיעה ברכב. בסופי השבוע היינו חוזרים

לביתנו בכפר.

הלימודים בבית הספר התחלקו למשמרת בוקר ומשמרת צהרים, מכיוון שהיו הרבה תלמידים. אחרי שעות הלימודים היינו מגיעים לעזור בעבודות הבית, למרות שלאמי הייתה עוזרת. אני זוכרת שכיילדה אהבתי לראות את העבודה החקלאית בשטחים שהיו שייכים לאבי. האחים שלי ואני היינו ילדים מחונכים מאוד, היה לנו זמן למשחקים, למטלות ועוד. היינו הולכים למשל לעזור לנקות או לסדר את בית הכנסת של סבי.

האמונה בבורא עולם, והרצון להגיע לארץ ישראל, לירושלים, הייתה חזקה מאתנו. היא ששמרה עלינו לכל אורך המסע לישראל. מזה כ-2,500 שנים יהודי אתיופיה שומרים על הדת באדיקות רבה. שמרנו על דיני טומאה וטהרה ועל טבילה במקווה. אישה בנידה הייתה עובדת ל"גנו" (בית הנידה) למשך שבעה ימים. אחרי שחלפו ימי הנידה היא הייתה מטהרת את עצמה בטבילה בנהר. יולדות היו עוברות עם התינוק לבית הנידה ל-40 ימים, אם ילדו בן או ל-80 ימים, אם ילדו בת. בית הנידה היה מוגדר באבנים ואף אחד לא היה נכנס אליו או יוצא ממנו. אחרי שחלפה התקופה הזו חל "יום הטהרה" בו היולדת הייתה צמה וטובלת בנהר. בערב היו עורכים לכבודה סעודה גדולה והקייס היה מגיע לברך ולטהר אותה. עוד דבר שנשמר באדיקות הוא טומאה מהמת - היו רק שני אנשים שהורשו לגעת באדם שנפטר. הם היו יושבים עליו שבעה ומתרחקים מכל אדם אחר למשך 7 הימים, כדי לא לטמא אחרים. ביום השביעי הם היו טובלים בנהר לאחר השקיעה, ואז הורשו להיכנס לסעודה עם ההמון בסוכת האבלים. שמירת השבת הייתה גם היא ערך עליון והמחויבות אליה הייתה אחידה בקרב כל יהודי אתיופיה. אפילו הילדים

הקטנים ביותר ידעו שאסור לקטוף עלים בשבת. היינו שומרים גם את החגים ואת יום הכיפורים.

השמירה על היהדות נעשתה על פי כללי התורה שבכתב. בה גם למדנו כי יש מדינה ליהודים שאליה אנחנו צריכים להגיע. יצאנו למסע בשל הרצון העז להגיע לארץ ישראל ובגלל הידיעה שזהו הזמן הנכון לעשות כך. אלוהים העיר אותנו כדי שנצא לדרך, אל ירושלים.

כשיצאתי למסע מאתיופיה לישראל דרך סודן הייתי רק בת 15. התחלנו את המסע בחורף וכמובן שבסתר. שילמנו ממיטב כספנו למורי דרך שמכירים את האזור ויכולו לסייע לנו בדרכים המאתגרות ולמול החיילים הסודנים בגבול. יצאנו באישון לילה והגענו לנהר שעלה על גדותיו. הייתי חזה מאוד אז המדריך הרים אותי וכך צפתי מעל המים. בגבול אתיופיה-סודן הגענו לנהר נוסף, שניתן לחצות רק בסירה. החיילים הסודנים תיחקרו אותנו לסיבת המסע שלנו ואנחנו הסברנו שהממשל האתיופי לא טוב אלינו ולכן החלטנו לחפש התחלה חדשה. הם שאלו אם אנחנו יהודים ומוכן ששיקרנו וענינו בשלילה, כדי שלא יהרגו אותנו. היציאה שלנו מגונדר הייתה בזמן החופש הגדול. באתיופיה היה אז חוק שלפיו מי שסיים את לימודים בכיתה ז' יכול לצאת וללמד בכפרים אחרים, גם מחוץ לאתיופיה. החוק הזה סייע לנו כתירוץ לעזיבה.

בשלב מסוים הסתכנו בדרך ומורה הדרך שלנו, מקוננט זריה, לא הצליח לזהות היכן אנחנו נמצאים. היה אז חורף והיינו ביער. העצים היו גבוהים וסבוכים מאוד. היה קשה מאוד למצוא אנשים מהקבוצה שאבדו ולכן השתדלנו להישאר יחד כל הזמן. במקום להגיע ישירות לתוך סודן חזרנו אל הגבול. אני זוכרת שהיו שם חיילים אחרים שכמעט ותפסו אותנו. הסתתרנו עד שמצאנו חקלאי מקומי ומורה הדרך שאל אותנו היכן אנחנו נמצאים. החקלאי התחיל לשאול שאלות כמו לאן מועדות פנינו ומדוע עזבנו את אתיופיה. סיפקנו לו את אותן התשובות שנתנו לחיילים הסודנים. למזלנו, החקלאי היה ממתנגדי הממשל האתיופי ולכן הוא הסכים לעזור לנו. הוא הסביר לנו שהיינו קרובים מאוד להיכנס לאזור בו נמצאים החיילים האתיופים. אם הם היו תופסים אותנו, אם היו הורגים אותנו. הוא הורה לנו ללכת אחריו וכיוון אותנו בדרך אחרת. פחדתי מאוד והייתה לי הרגשה לא טובה. הממשל האתיופי היה קומוניסטי

ולא הבחין בין אתיופים לסודנים, בין אם מדובר במתנגדים לשלטון או לתומכים בו. אם היו הורגים את כל מי שהעז להניע לגבול.

בין אתיופיה לסודן נאלצנו לחכות כחודש וחצי אצל נוצרי עשיר שהיה מתנגד ממשל. הוא הסכים לארח אותנו עד שמורה הדרך שלנו יבדוק את הדרך ובינתיים עבדנו אצלו בשדות ובמשק הבית. התקופה הזו הייתה בתחילת תהליך העלייה של יהודי אתיופיה לעבר ארץ ישראל. היו מעט אנשים שהעזו לצאת למסע ואנחנו היינו בין הראשונים. לא היה עומס של אנשים, ומלבד החורף הקשה והעובדה שהיינו ילדים די צעירים, לא חווינו טרגדיות אימות. אני יודעת שמשפחות שהגיעו אחרינו שילמו מחירים כבדים מאוד, אנשים מתו ממחלות או נהרגו ע"י חיילים, נשים נאנסו בדרך ותינוקות נפטרו. כמות הנפטרים הגבוהה לא אפשרה לקבור את כולם כראוי. ישנן משפחות שלמות שלא זכו לעלות ארצה. אותנו שדדו אמנם אבל ברוך ה', לא איבדנו אף אבדה בגוף ובנפש. שמרנו בקנאות זה על זה. הקבוצה שלי מנתה 13 צעירים בהתחלה, ובדרך נוסף אלינו צעיר נוסף. כולנו הכרנו פחות או יותר - היינו חברים או בני דוידים שגדלו יחד באותו האזור. יחד עמי היה דוד, אחי הגדול, שדאג לי מאוד.

כותרת תמונה

היתרון שלנו כקבוצה היה שהיינו מאוחדים מאוד וממושמעים מאוד. הבאנו מראש כמות גדולה של דבו קולו (חטיף מיובש שיכול להחזיק חודשים), דבו (לחם), תבלינים, קמח ומים. חלקנו בינינו את כל הציוד. כשנאלצנו לישון בלילה ביערות בדקנו היטב האם השטח פנוי והבערנו מזורה. חיפשנו ומצאנו פטריות, ואף ידענו לזהות האם הן רעילות. הפטריות השטופות, יחד עם התבלינים והקמח, סיפקו לנו תבשילים משביעים שהספיקו לכולנו. יחד עמי בקבוצה היו עוד חמש בנות, והיינו חברות אמת וקרובות מאוד. וודה ניין, הייתה הגדולה מכולנו ושימשה לנו כאם, הייתה מבשלת ודואגת לנו. שמותיהן של האחרות היו טנאת, חנה זהבה. אני הייתי הקטנה מכולן. לא עלינו לישראל מחוסר או עוני, היה לנו הכול באתיופיה. שטחים, אדמות ופרות. עלינו מתוך אמונה אמיתית ועיוורת לחלוטין בבורא עולם. לצערי איבדתי לא מעט חברים צעירים שאיתם גדלתי באתיופיה.

לאורך המסע החלפנו ארבעה מורי דרך - מקוננט זריה, אספאו צגהיי, אבא מרה ומורה דרך נוצרי. אחרי ההגעה לסודן הם חזרו לאתיופיה כדי להביא קבוצה נוספת של יהודים. קשה לי להעריך כמה זמן לקח המסע של יהודים מאתיופיה לישראל, כי אתיופיה היא מדינה גדולה מאוד והיהודים היו מפוזרים בכל חלקי המינה. היו יציאות רבות מאתיופיה לסודן. כך למשל, מי שהתגורר בצפון אתיופיה היה קרוב יותר לסודן, אך הדרך שלו לשם הייתה רצופה בסכנות. מורי הדרך החליטו לקחת אותנו בדרך בטוחה יותר ואכן, בדרכים האחרות נתפסו יהודים והפכו לאסירי ציון. הדרך מאתיופיה לסודן לקחה לנו בין שלושה שבועות לחודש וחצי, אבל פרק הזמן עד לעלייה לישראל שונה גם הוא מאחד לשני. חלק מהאנשים הצליחו לעלות אחרי מספר שבועות בסודן, חלק מהאנשים אחרי מספר חודשים וחלק רק אחרי מספר שנים. פרק הזמן הזה תלוי במזל שלך ובקרבה שלך לסוכנים היהודים שעבדו שם כשליחים. לכן, קשה מאוד להגדיר זמן מדויק לכל המסע הזה.

אנחנו שהיינו בסודן כמעט חודשיים. היה לנו כסף אבל השוודים לקחו לנו את כל האוכל. את הכסף תפרנו לגרביים או לצד הפנימי של המכנסיים. הבנות היו מחביאות את הכסף בלבנים שלהן. כשהגענו לסודן קנינו בגדים ומזון. בהתחלה קיבלנו מהמוסד אוהל לשהות בו בגבול ומהצלב האדום עזרה ראשונה. הגברים הלכו לבאר לפגוש את אנשי המוסד, שהנחו אותם כיצד

לפעול וסיכמו עימם על "קוד פעולה". עברנו ממקום למקום ולא נתקענו במקום אחד, שיחדנו את הסודנים בלא מעט כסף כדי שיתנו לנו לעבור בשקט. היינו במחנה בטוואבה ואז המשכנו לאמרקובה ומשם לגדריף. בסוף הגענו לחרטום. בלילות הסתתרנו ונסענו במוניות, היינו שוכרים מקום לינה ומנסים לאתר את הסוכנים היהודים. ידענו לזהות אותם לפי הקודים המוסכמים. בחרטום שהינו יומיים או שלושה ואז העבירו אותנו בטנדרים לנקודה ממנה המריא המטוס. המטוס שלנו נאלץ לבצע עצירת ביניים בלוב ולנו שם לילה אחד. זה היה רגע השבר והפחד שלי. היו אתנו עוד מספר יהודים וערבבו את כולנו כך שנראה כמו משפחות. אחי דוד, ואני, נרשמנו כילדים של יהודי שלא הכרנו. אני זוכרת שאמרו לי לענות כן ברגע שמקריאים את השם "אסתר אפרים". הסכמתי כמובן אבל כשהקריאו את השם, לא עניתי מכיוון ששמי הוא אסתר גולה. לחזלי אשתו של האדם שנרשם כאבא שלנו העירה לי ומיד עניתי "כן". הזוג שאליו הוצמדנו היה זוג שעזרנו לו בסודן, מכיוון שידענו אנגלית. בזמן השהייה שלנו בלוב הם עזרו לנו מאוד.

אני זוכרת שבלוב היה חייל שחשד בנו מאוד ושאל המון שאלות כמו מדוע אנחנו מסתובבים בקבוצה כזו גדולה ומה מעשינו בלוב. זה היה מאוד מלחיץ. אסור היה שהוא יחשוד שאנחנו יהודים ולכן ענינו שוב ושוב שאנחנו בדרך לקנדה. בדרכו לא היה רשום שאנחנו בדרך לישראל, ורק איש המוסד בשדה התעופה סימן לנו מרחוק לאן ללכת. אני זוכרת את הרגעים האלו כמאוד מפחידים, חשבתי שלא נגיע לישראל. בראשי הסתובבו מחשבות כיצד מבשרים להוריי על כך ששני ילדיהם נפגעו ולא הגיעו לישראל. ברוך ה' הצלחנו לעבור את המשבר הקשה הזה ועלינו על מטוס לכיוון ארץ ישראל.

הגענו לישראל בתאריך ה-27.09.1980, זה היה ערב ראש השנה. הגענו יחד עם 13 החברים והמשפחה שהייתה אתנו בלוב. כשנחתנו, התכופפנו ונישקנו את האדמה. הביאו לנו בשדה התעופה סרדינים ולחם, אני זוכרת שכל החנויות היו סגורות מכיוון שזה היה ערב החג. היינו מותשים מאוד אבל השמחה הייתה רבה. זה היה הניצחון הגדול שלנו. הצלחנו לשמור זה על זה גם בהגעה לארץ.

שיכנו אותנו במרכז הקליטה שברחוב בן גוריון באופקים. אדם בשם טדג'ו, שעבר במשרד הקליטה, דאג לנו. התחלקנו לזוגות בכל חדר ואחי היה בחדר הסמוך אלי יחד עם חבר. במרכז הקליטה קיבלו אותנו יהודים אתיופים שעלו לפנינו והכנסת האורחים הייתה ביד רחבה, כפי שנהוג אצלנו. הם הביאו לנו אינג'ירה ואני מאוד הופתעתי שיש כאן בארץ אינג'רה. התגוררנו באופקים כחצי שנה.

בליבנו הייתה הודיה גדולה לבורא עולם על שהביא אותנו בשלום לישראל. כל הזמן שאלנו היכן ירושלים ואיפה הכותל, לא הבנו מה קורה. אני זוכרת שהרגע הקשה הראשון היה בשבת, ראינו רכב שנוסע והדבר נראה לנו מוזר מאוד. תהינו האם בכלל הגענו למדינה הנכונה. לאחר מכן הסבירו לנו שבישראל יש דתיים וחילונים, וכולם יהודים. עבורנו זו הייתה הפתעה גדולה. באתיופיה כולנו, ללא יוצא מן הכלל, שמרנו את השבת ואת הדת באותה הרמה. כולם היו דתיים.

בגלל שהיינו צעירים שלחו אותנו ללמוד בפנימיית עליית הנוער. כל הזמן שאלנו היכן נמצאים הדודים שהגיעו לפנינו. שאלנו גם היכן נמצא הקייס הגדול של הקהילה, שלימים הפך להיות חמי. זמן מסוים לאחר מכן הגיע אליהו, בעלי, לבקר ולשאול לשלומנו. הוא הזמין אותנו להתארח אצלם בשבת. לאחר מכן פיזרו אותנו להתגורר בקיבוצים ואני נשלחתי לקיבוץ חצור. אחרי כחודשיים גילינו שהקיבוץ איננו שומר כשרות והחלטנו לעשות שביתת רעב. העבירו אותנו להתגורר בקיבוץ צובה, הסמוך למבשרת ציון. בקיבוץ ההוא הייתה הקפדה על כשרות ויכולנו לחיות בו.

קיבוץ חצור

הגעגועים שלנו למשפחה היו עזים מאוד. התאכזבנו מהשמירה על הדת בארץ כי לא ציפינו שהמצב יהיה כך. בישראל אין בתי נידה והקייסים שלנו לא קיבלו את הכבוד הראוי להם. אני מרגישה שהשארנו את הדת באתיופיה. ליהודים יש מדינה אחת ויחידה וקשה לי עם העובדה שלא שומרים כאן על היהדות כמו שצריך.

אליהו פנה לאחי וביקש ממנו את ידי. דוד הסכים מכיוון שהעדיף שאני אתחתן מאשר שאלך לפנימייה. עברתי להתגורר באשדוד אבל לא וויתרתי על לימודי. גם אחרי החתונה המשכתי ללמוד ולהעשיר את הידע שלי. כשילדתי את בתי הבכורה, ריקי, עבדתי כקוסמטיקאית בחברת "רבלון". בשנת 1988 הייתי בהריון עם בתי האמצעית, אורנה, והתחלתי לעבוד גם כרכזת מועדון קשישים עצמאי. נבחרתי מבין 13 מועמדות שהציעו את עצמן לתפקיד. מאחר והממונים עלי היו מרוצים מעבודתי, הם הגדילו את המשורה שלי והוציאו אותי להשתלמויות שונות. אחר כך הציעו לי לעבוד במחלקת הרווחה באשדוד ואז התפטרתי מעבודתי ברבלון.

חתונתה

ב-30 השנים האחרונות אני רכזת במועדון עיסוקי-חברתי לקשישים וב-20 השנים האחרונות אני גם עובדת במחלקת הרווחה באשדוד. אני נשואה באושר לאליהו ויש לנו שלושה ילדים מוכשרים ואיכותיים. הבכורה, ריקי, היא מנהלת תכנית למצטיינים במכון ברנקו וויס. היא עתידה לסיים בקרוב את התואר השני שלה בניהול מערכות חינוך. בנוסף היא נשואה לנפתלי ואמא לאורי ורומי, נכדיי המקסימים.

אורנה, בתי האמצעית, בוגרת יחידת 8200 של חיל המודיעין. היא עבדה באלתא באשדוד והיום היא מורה לעיצוב גרפי בתיכון "זיו" שבירושלים. בני הקטן, יניב, הוא סטודנט שנה א' לניהול תעשייתי במכללת ספיר.

ברית בנה הצעיר, 1993

סות הזמנייררכיים לביעיקוד העניתיניראה לכם תוכן עוצבעיל תוכלותר לכם יצרו לבין אות המסמכיי נדקס.עבודה, קבצים לגרפיות הסקיפורה מכיים לבי עיקוד בזכות שתוכל תכנותיים אצבעזרת ואינדקס. ופשיצרות השראה מספונרפיה. בוד בעזרת הצללה חוון אם יצרות בשליטה וב השתמוס. עבודה, יצו חוון אדונות בשליעיל דבר אתם אדונות הנים אתם למת הטי אות הקבצו אחורט בעילו מספר מצו.

אחור אצבעזרת נפשר ייררכיו מיון אם אתם מושל יצות נפשר בין עיצוין אצבעוצמימיו טבלאוות כבר לדפיקו למללו מסמך, תכנות בעיציראה לביטה חד.

וכל דבר מספורים לחזור לביצות ובעילות במהרגישו מסמכיים בעצמהרגישו אות התוכן אם ומטי עם אחריכה. הר אצבעזרת/

שלב המספונרפיקו שלב עיל ולתמושלכם לבי עוצמה וביעיצו לכם אוותיכם רבין שתמשו מוסרים מה. העבדונותיכם ואינים רביטחות משקיצות מספור הסקיפונ רפיקה, הר יינים אב עם לגרפיוסו מכיים לכם כל יעילותי ייררכיים אות בשכם רביעיצים רבי עניקודה ובעצמה שליטחון בעצמין אתם בקצוין שלים בין בשכם תכונים וביעיקו לחזור לב הטי ממשמאל, לכם ולתמשו שק הנים

וטומטים מה שק המספו את הסקיפוסרים אתם שלמלה מים

אם לנסות מיון של תכות בעצמה. צרות שיפורט במה חורט בבין אם לב השתמשמאל, תוכן עניקה לדפורט במהיררכיים תכות כבוד בעיצו.

מיו בעזרת שיים למת המלל, יים כאות בקודה בשכבות הדפסה בכלוחותיים

